

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Медичний факультет
Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

АНАТОМО-ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІКОВОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

підготовки бакалавра

Луцьк – 2026

Силабус вибіркового освітнього компонента «АНАТОМО-ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІКОВОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ» підготовки бакалавра.

Розробник: професор кафедри фізичної терапії та ерготерапії, кандидат біологічних наук, професор Шевчук Тетяна Яківна

Погоджено

Гарант

освітньо-професійної

програми:

(Індика С. Я.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фізичної терапії та ерготерапії

протокол № 6 від 21 січня 2026 р.

Завідувач кафедри:

(Андрійчук О. Я.)

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	I Охорона здоров'я I7 Терапія та реабілітація Фізична терапія, ерготерапія Бакалавр	Вибірковий
Кількість годин/кредитів <u>150 / 5</u>		Рік навчання: 2-й
		Семестр: 3-й
ІНДЗ: немає		Лекції – 10 год.
		Практичні – 20 год.
		Консультації – 10 год.
		Самостійна робота – 110 год.
Мова навчання	Форма контролю: залік	
	Українська	

II. Інформація про викладача

ППП Шевчук Тетяна Яківна

Науковий ступінь: кандидат біологічних наук

Вчене звання: професор

Посада: професор кафедри фізичної терапії та ерготерапії

Контактна інформація: (+38050 5934490; shevchuk.tatyana@vnu.edu.ua)

Дні занять: заняття проводяться у відповідності до розкладу занять, який розміщений на сайті: <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу.

Силабус вибіркового освітнього компонента «Анатомо-фізіологічні особливості вікового розвитку людини» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти бакалаврського рівня. Вивчення цього освітнього компонента є необхідним для забезпечення безпечного й ефективного застосування засобів фізичної терапії. Вікові особливості визначають переносимість фізичних навантажень, швидкість відновних процесів, ризики травматизації та ефективність терапевтичних втручань. Розуміння вікових змін дозволяє здобувачам освіти адаптувати програми фізичної терапії до індивідуальних потреб пацієнтів та забезпечувати диференційований підхід у професійній діяльності. Особлива увага приділяється критичним періодам розвитку, особливостям формування рухових навичок, становленню регуляторних механізмів та адаптаційних можливостей організму, а також впливу фізичної активності на процеси росту, розвитку та старіння.

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою вивчення вибіркової освітнього компонента є формування поетапного засвоєння закономірностей росту і розвитку організму на кожному віковому етапі (на різних етапах онтогенезу).

Завдання курсу вивчити: закономірності росту та морфофункціонального розвитку органів і систем у різні вікові періоди, анатомо-фізіологічні особливості новонароджених, дітей, підлітків, осіб зрілого та похилого віку, вікові зміни нервової, серцево-судинної, дихальної, опорно-рухової та ендокринної систем; критичні періоди розвитку; особливості

формування рухових навичок; становлення регуляторних механізмів та адаптаційних можливостей організму, а також вплив фізичної активності на процеси росту, розвитку та старіння.

3. Soft skills.

У результаті вивчення освітнього компонента «Анатомо-фізіологічні особливості вікового розвитку людини» у здобувачів вищої освіти формуються такі ключові soft skills:

- здатність логічно і критично мислити;
- креативність, оригінальність та ініціативність;
- уміння працювати в команді та взаємодіяти;
- навички ефективної комунікації;
- професійна етика та відповідальність.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Форма контролю / Бали
	Усього	у тому числі				
		Лек.	Практ.	Конс.	Сам. роб.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1.						
Вступ до вивчення освітнього компоненту «Анатомо-фізіологічні особливості вікового розвитку людини». Онтогенез. Закономірності росту та розвитку організму. Основи генетики.						
Тема 1. Вступ. Загальні закономірності росту і розвитку організму. Поняття про онтогенез. Вікова періодизація. Характеристика основних етапів онтогенезу.	13	2	-	1	10	ДС+ІРС, Р / 5
Тема 2. Морфо-функціональні та вікові особливості опорно-рухового апарату (ОРА) людини. Вікові особливості рухових навичок і координації руху. Рухова активність та її вплив на організм у різні етапи онтогенезу.	13	-	2	1	10	ДС+ІРС / 5
Тема 3. Основні поняття і положення сучасної генетики. Геном людини. Методи генетичних досліджень. Закони спадковості та принципи успадкування генетичних ознак. Спадкові захворювання.	22	2	4	1	15	ДС+ІРС, Р / 5
Разом за змістовим модулем 1	48	4	6	3	35	5
Змістовий модуль 2.						

Анатомо-фізіологічні особливості організму у різні вікові періоди						
Тема 4. Анатомія-фізіологічні особливості дихальної системи в різні етапи онтогенезу.	13	-	2	1	10	ДС+ІРС / 5
Тема 5. Морфо-функціональні особливості органів травної системи, обмін речовин та енергії.	13	-	2	1	10	ДС+ІРС / 5
Тема 6. Морфо-функціональні особливості серцево-судинної системи організму дитини.	13	-	2	1	10	ДС+ІРС / 5
Тема 7. Морфо-функціональні особливості видільної системи людини. Анатомо-фізіологічні особливості шкіри дитини.	13	-	2	1	10	ДС+ІРС / 5
Тема 8. Онтогенез сенсорних систем. Значення сенсорних систем для організму людини.	15	2	2	1	10	ДС+ІРС / 5
Тема 9. Вікові особливості розвитку нервової системи. Фізіологічні особливості вегетативних функцій, їх вікові зміни.	15	2	2	1	10	ДС+ІРС / 5
Тема 10. Вікові особливості ендокринної системи. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму. Поняття про стрес.	20	2	2	1	15	ДС+ІРС / 5
Разом за змістовим модулем 2	102	6	14	7	75	5
Разом годин/ Балів	150	10	20	10	110	200 балів

Форма контролю*: ДС – дискусія, Т – тести, ТР – тренінг, ІРС – індивідуальна робота здобувача освіти, Р – реферат.

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота здобувача передбачає підготовку до лабораторних занять, теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не увійшли до практичного курсу, або ж були розглянуті коротко. Завдання для самостійного опрацювання входять в структуру лабораторних занять та оцінюються в процесі поточного контролю на лабораторних заняттях та на підсумкових контрольних роботах під час вивчення відповідних тем.

Тема	Кількість годин
<ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика основних етапів онтогенезу. 2. Вікові, статеві та індивідуальні особливості будови тіла людини. 3. Сучасні теорії акселерації. Акселерація фізичного та психічного розвитку. 4. Теорії природи старіння. Продовження тривалості життя людини. 5. Вплив зовнішнього середовища, способу життя, фізичних вправ, умов праці та побуту на будову та функції організму людей різних вікових груп. 6. Вікові особливості хребтового стовпа та грудної клітки. 7. Вікові особливості черепа. 8. Вікові особливості та анатомічні деформації стопи. 9. Характеристика причин і ознак травматичних ушкоджень (закритих і відкритих переломів кісток, закритих і відкритих травмах голови, хребта, грудної клітки, живота, тазу, вивихів суглобів, забоїв). 10. Рухова активність та її вплив на організм у різні етапи онтогенезу. 11. Морфо-функціональні особливості дихальної системи новонародженого. 12. Типи дихання людини. Вікові і статеві особливості формування типу дихання людини протягом онтогенезу. 13. Механізм сечоутворення та сечовиділення, його вікові особливості. 14. Особливості кровообігу плода. 15. Вікові особливості морфології серця. 16. Геронтологічні зміни показників роботи серця та стану судинного русла. 17. Вікові особливості ендокринної регуляції в організмі. 18. Інволюційні зміни у нервовій системі. 19. ДНК (склад, структура, функції). Геном людини. 20. Основні закономірності спадковості, відкриті Г. Менделем. Аутосомно-домінантний тип успадкування. Аутосомно-рецесивний тип успадкування. 	110
Всього годин	110

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

Всі учасники освітнього процесу повинні дотримуватись вимог чинного законодавства України, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку ВНУ імені Лесі Українки, загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, порядності та толерантності.

Вивчення вибіркового освітнього компонента передбачає постійну роботу здобувачів освіти на кожному занятті. Середовище під час проведення занять є творчим, дружнім, відкритим для конструктивної критики та дискусії. Здобувачі освіти не повинні спізнюватися на заняття, дотримуватися правил техніки безпеки, мати засоби індивідуального захисту та спецодяг.

До початку курсу необхідно встановити на мобільні пристрої або ноутбуки застосунки Microsoft Office 365 (Teams, Forms, One Note), зареєструватись на [платформі](#) дистанційного навчання ВНУ імені Лесі Українки для проходження тестування та роботу з доступними матеріалами курсу. Вхід для активації облікового запису відбувається через корпоративну пошту з доменом – @vnu.edu.ua.

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється відповідно до [Положення](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти спеціальностей «Медицина», «Фармація», «Стоматологія», «Терапія та реабілітація» Волинського національного університету імені Лесі Українки.

В освітньому процесі застосовується дві шкали оцінювання: багатобальна (200-бальна) шкала та 4-бальна шкала. Результати конвертуються із однієї шкали в іншу.

Оцінювання поточної успішності здійснюється на кожному занятті за 4-бальною шкалою (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»).

– 5 («відмінно») – здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових джерел, логічно мислить і формує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– 4 («добре») – здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал заняття, володіє основними аспектами з джерел, аргументовано викладає його; володіє практичними навичками, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при виконанні практичних навичок;

– 3 («задовільно») – здобувач в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми, орієнтується в рекомендованих джерелах, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у здобувача невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, припускається помилок при виконанні практичних навичок;

– 2 («незадовільно») – здобувач не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в джерелах, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Оцінювання здійснюється згідно [Положення](#) про електронний журнал.

У разі переходу на дистанційне навчання викладання освітнього компоненту відбувається відповідно до [Положення](#) про дистанційне навчання та додаткових розпоряджень ректорату.

Політика щодо академічної доброчесності. Політика академічної доброчесності регламентується чинними законодавчими актами України та внутрішніми документами університету: [Кодексом академічної доброчесності ВНУ ім. Лесі Українки та Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в науковій та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти, докторантів, науково-педагогічних і наукових працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки](#), які встановлюють загальні засади, цінності, принципи, настанови та правила етичної поведінки осіб, які навчаються в Університеті, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, а також забезпечують дотримання принципу нетерпимості до порушень академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: відвідування занять є обов'язковим компонентом процесу здобування освіти. У разі пропуску заняття здобувач освіти зобов'язаний його відпрацювати у повному обсязі за графіком відпрацювання згідно з [Положенням](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти спеціальностей «Медицина», «Фармація», «Стоматологія», «Терапія та реабілітація» Волинського національного університету імені Лесі Українки.

У разі порушення дедлайнів виконання завдань, без поважних причин, робота може оцінюватися на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності).

Можливість визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та інформальній освіті. Визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, забезпечується відповідно до Порядку визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки Також здобувачі вищої освіти мають право на зарахування певної кількості балів, відповідно до [Положення](#) про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки

Можливість отримати додаткові (бонусні) бали. Не передбачені.

V. Підсумковий контроль

Форма контролю – залік. Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом. Залік виставляється за результатами поточної роботи здобувача за умови, що здобувач виконав ті види навчальної роботи, які визначено цим силабусом. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

У дату складання заліку викладач записує у відомість суму балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 200 балів).

У випадку, якщо здобувач набрав менше, ніж 120 бали, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Організація та порядок проведення підсумкового контролю відбувається у відповідності до [Положення](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти спеціальностей «Медицина», «Фармація», «Стоматологія», «Терапія та реабілітація» Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Терміни проведення підсумкового контролю, а також терміни ліквідації академічної заборгованості визначаються розкладом екзаменаційної сесії.

У відомості, індивідуальному навчальному плані (заліковій книжці) здобувача освіти записується підсумкова кількість балів підсумкового контролю.

Повторне складання підсумкового контролю допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
170–200	Зараховано
150–169	
140–149	
130–139	
120–129	
1–119	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Бесєдіна А.А., Деменко М.М. Спадкові хвороби : навчальний посібник . Суми : Сумський державний університет, 2024. 144 с. <http://surl.li/emafji>
2. Грицуляк Б.В., Грицуляк В.Б. Анатомія і фізіологія людини. Навчальний посібник. Івано- Франківськ, 2021. 135 с. <http://surl.li/bqfaxv>
3. Дмитроца О. Р., Коржик О. В., Білецька О. А. Вікова фізіологія з основами гігієни : навч. посібник для самостійної роботи студентів. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 1 електрон. опт. диск (CDROM). Об'єм даних 1,88 Мб
4. Пикалюк В. С., Лавринюк В. Є., **Шевчук Т. Я.**, Апончук Л.С. Анатомія опорно-рухового апарату: Навчальний посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. 298 с.
5. Пикалюк В. С., Лавринюк В. Є., **Шевчук Т. Я.**, Бранюк С. Нервова та ендокринна система. Органи чуття. Питання інтеграції системи організму: Навчальний посібник. Луцьк:Вежа-Друк, 2023. 274 с.
6. Пикалюк В. С., Лавринюк В. Є., **Шевчук Т. Я.**, Шварц Л. О., Коржик О. В. Спланхнологія. Анатомія серцево-судинної системи. Органи імуногенезу: Навчальний посібник. Луцьк:Вежа-Друк, 2023. 300 с.
7. Романюк А. П., **Шевчук Т. Я.**, Апончук Л. С. Анатомія і фізіологія дитини з основами генетики. Робочий зошит для практичних занять. Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 106 с. <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22606>
8. Романюк, А., **Шевчук, Т.**, Апончук, Л., Майструк, М., Кривов'яз С. (2025). Анатомічна освіта у реабілітаційних науках: сучасні виклики і шляхи вдосконалення. *Physical culture and sport: Scientific perspective*, (2), 241–252. <https://doi.org/10.31891/pcs.2025.2.31>
9. Романюк А. П., **Шевчук Т. Я.**, Апончук Л. С. (2023). Особливості адаптаційних можливостей серцево-судинної системи у дітей молодшого шкільного віку. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2023, 2. С. 69-78. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.2.11>
10. Романюк А. П., Романюк В. П., Шевчук Т. Я., Апончук Л. С., Пулатова К. В. (2023). Особливості м'язової системи у дітей молодшого шкільного віку з різним рівнем фізичного здоров'я . *Acta Paedagogica Volynienses*, 2023, 5. С. 43-49. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.5.7>
11. **Шевчук Т. Я.**, Пикалюк В. С., Романюк А. П., Апончук Л. С., Шварц Л. О., Цуманець І. О. Тестові завдання з анатомії людини для самопідготовки. Луцьк, 2024. 167 с. <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/24846>
12. **Шевчук Т. Я.**, Апончук Л. С., Романюк В. П., Біла Б. А. (2023). Адаптаційний потенціал серцево-судинної системи у школярів пубертатного віку *Нотатки сучасної біології*, 2023, 1(5). С. 76-81. DOI: <https://doi.org/10.29038/NCBio.23.1-11>
13. Усова О.В., **Шевчук Т.Я.**, Апончук Л.С., Лі Зікуан, Усова А.О. Застосування гідрокінезитерапії при початкових стадіях сколіозу у підлітків. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки», 2022. № 16. С. 575-577. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.06.2022>
14. Віртуальна анатомія <https://www.zygotebody.com/#nav=1.57,120,150.81,0,0,0,0&sel=p::h::s:1315;c:-0.6;o:-0.75&layers=0,1,6702>
15. Кровообіг плоду <http://surl.li/ymqdfah>https://www.youtube.com/watch?v=NJU_COIn24c&ab_channel=RoadtotheDoctor https://www.youtube.com/watch?v=7I_6D-8KUSs&ab_channel=OlegVladimirovich
16. Репозитарій Волинського національного університету імені Лесі Українки. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/>
17. Розвиток дитини <https://childdevelop.com.ua/articles/psychology/>